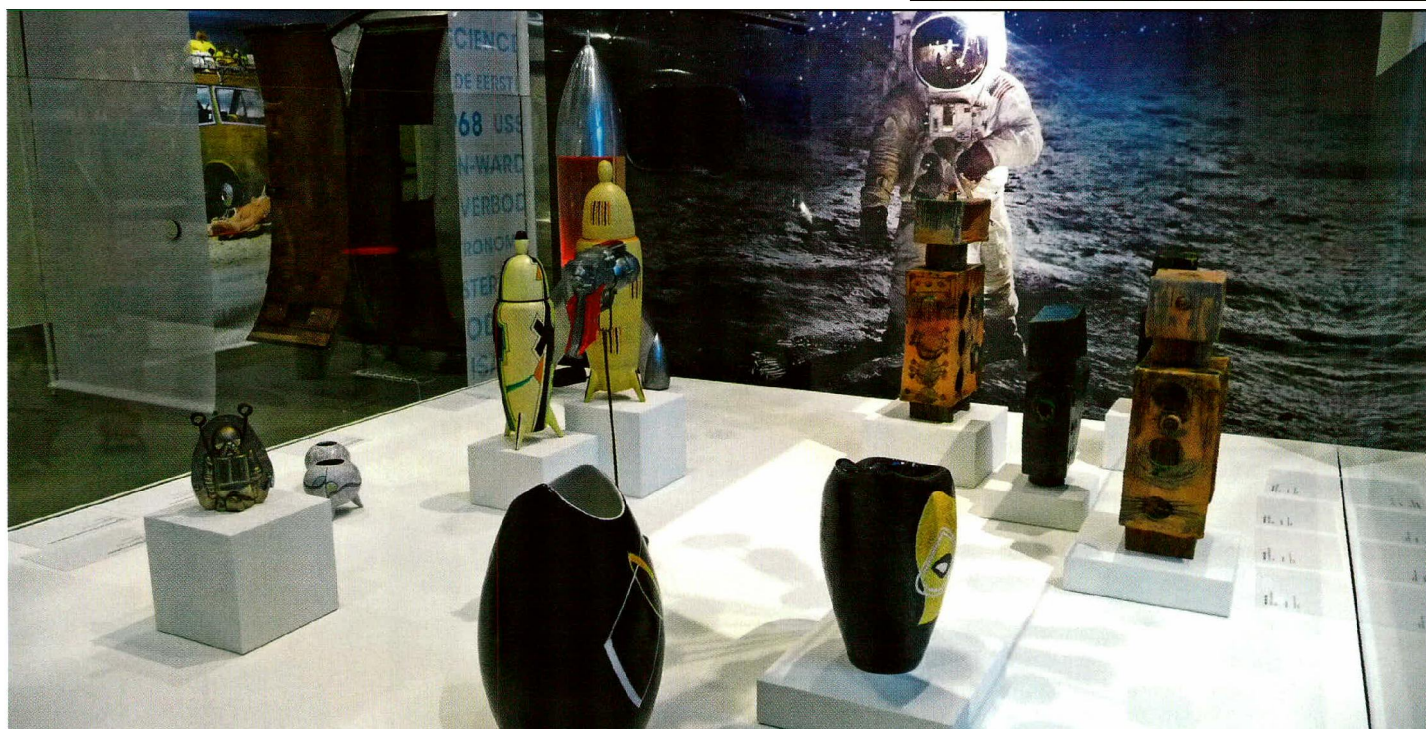

Keramik als cultureel geheugen

‘De 20ste eeuw - keramik als spiegel van de tijd’. Zo heet de nieuwe tentoonstelling in Keramikmuseum Princessehof in Leeuwarden. De expositie laat de bezoeker op een verrassende manier terugkijken op de vorige eeuw. Alle getoonde voorwerpen hebben in vorm of decoratie een relatie met bepaalde historische gebeurtenissen, zoals bijvoorbeeld de maanlanding, of tijdvakken, als de wederopbouw. Naast keramik zijn er ook veel andere gebruiks- en kunstvoorwerpen te zien die het verleden doen herleven. Voor ontwerpers biedt de expositie een mooi stijloverzicht.

De expositie loopt van art nouveau tot postmodernisme. Bij de entree worden de verschillende tijdvakken gerepresenteerd door een verzameling klokken. Onder andere met een ‘crisisklokje’ uit de jaren dertig, waar de crisistijd zich uit in het feit dat het keramieken klokje niet geglazuurd is maar beschilderd. Aan de hand van verschillende thema's - zoals exotisme, wederopbouw, techniek, robots en ruimtevaart - wordt een bijzondere verzameling voorwerpen getoond. Er is natuurlijk veel keramik te zien, maar er zijn ook schilderijen, meubels, bronzen beelden, lampen en andere

gebruiksvoorwerpen. Er staat zelfs een echte sixties caravan, gedecoreerd met voorwerpen die het thema vakantie verbeelden, een destijds nieuw verschijnsel.

Brede context

De tentoonstelling is ingericht door curator Karin Gaillard en gastcurator Frans Leidelmeijer. Leidelmeijer, specialist in kunst en vormgeving uit de periode 1880 tot heden, geeft alle bezoekers een persoonlijke rondleiding via een audiotour. De opvallende vormgeving van de expositie - voor alle thema's is een heel eigen

setting gecreëerd waardoor de voorwerpen nog meer betekenis krijgen - is van Tatyana van Walsum. Foto's en filmfragmenten geven de belangrijkste gebeurtenissen weer.

Gaillard: ‘We hebben er voor gekozen om de keramik in een bredere context te presenteren, dus met andere voorwerpen erbij. Al die voorwerpen hebben in vorm of decoratie een relatie met bepaalde historische gebeurtenissen. Op de tentoonstelling zien we dat terug in de thema's. De thema's zijn gebaseerd op het materiaal waarover we beschikten. Soms was er weinig of niets te vinden. Verzuiling is bijvoorbeeld een thema dat we niet goed konden matchen met keramik of andere voorwerpen en dat thema hebben we dus helaas moeten laten vallen.’

High en low culture

Het getoonde materiaal is voor het grootste deel afkomstig uit de eigen collectie maar er is ook veel bij van verzamelaars.

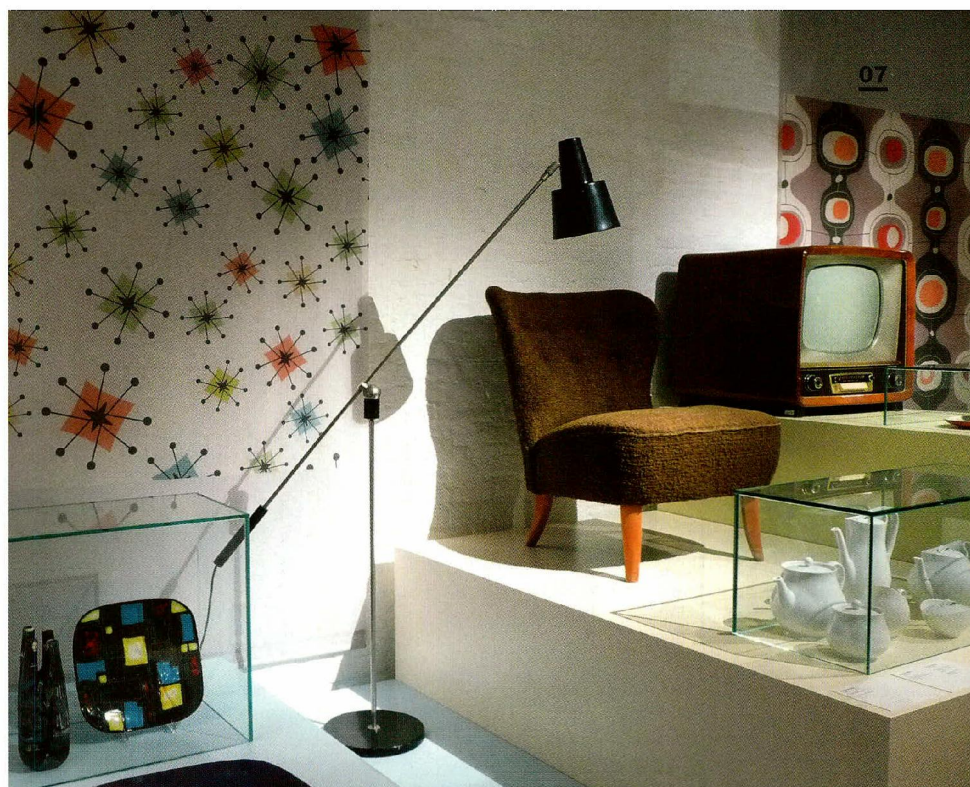
Gaillard: ‘De musea hebben toch altijd een beetje de high culture verzameld, dus een jugendstilklok hebben wij wel in de collectie.

maar zo'n crisisklok niet. Die komt van een verzamelaar. We laten op deze tentoonstelling ook de low-culture zien: de voorwerpen die de gewone mensen in huis hadden staan.' Er zijn ook veel stukken te zien die jarenlang in depot hebben gestaan, omdat ze niet in een bepaalde kunsthistorische opstelling pasten. Gaillard licht toe: 'Omdat we al afstand hebben genomen van de 20e eeuw, zijn we de keramiek uit die tijd anders gaan bekijken. Het werk van Hans de Jong bijvoorbeeld. Rare figuurtjes die nergens bij hoorden en dus vaak in depot stonden. Maar toen we met deze expositie bezig waren, zag ik die mannetjes weer en ineens dacht ik, maar dat is wel de tijd van de ruimtevaart, de maanlanding. Ik had toen net een tentoonstelling gezien over speelgoed uit de jaren 60 en ik dacht ik kan daar zo die robotjes van Hans de Jong naast zetten. Die beeldjes hebben nu een prominente plaats op onze expositie.' Over de keuze voor een retrospectief van de 20e eeuw zegt Leidelmeijer: 'Het moest natuurlijk een tentoonstelling zijn die een breed publiek zou aanspreken. De 20e eeuw roept bij veel mensen nostalgische gevoelens op. Het veroorzaakt ook een soort herkenning. Deze expositie laat het publiek kennismaken met bijzondere voorwerpen uit die tijd die allemaal een eigen verhaal te vertellen hebben.'

Artis

Rondreizende dierenhuizen brengen het publiek in de 19e eeuw oog in oog met tijgers, olifanten, ijsberen, kangoeroes en hyena's. In 1838 krijgt Amsterdam haar eerste vaste dierenhuis: Artis. Al snel gevolgd door andere Nederlandse dierenhuizen. Er ontstaat een groep dierkunstenaars, 'animaliers' geheten, die de dieren zo natuurgetrouw mogelijk namaken in grote bronzen beelden. Later worden de vormen van de beelden strakker en eenvoudiger. Hierdoor kunnen ze in serie worden gemaakt zodat ook mensen met weinig geld zo'n kunstwerkje konden kopen.

Wederopbouw

Na de oorlog vond de wederopbouw plaats. De economie moest weer op gang worden gebracht door met name nuttige en praktische waren te produceren, zoals serviezen. De vormgeving is eenvoudig en modern. Kenmerkend zijn de zachte pasteltinten, lieve kleuren die de donkere jaren van de oorlog naar de achtergrond laten verdwijnen. Meubels moeten functioneel zijn en materialen als chroom, glas en bakeliet laten zien dat een nieuw tijdperk is begonnen.

Modernisme versus postmodernisme

In de jaren 80 ontwikkelt zich een tegenreactie op het modernisme met zijn functionele, sobere en geometrische vormtaal. Het hoeft allemaal niet zo braaf en verantwoord. De ontwerpen van het postmodernisme combineren stijlelementen uit allerlei verschillende stromingen en zijn vaak felgekleurd en asymmetrisch.

Individualisme en het ik-tijdperk

De moderne tijd wordt ook wel het ik-tijdperk genoemd, een periode waarin het individu centraal staat. En dat individu eist welvaart en welzijn, ieder op zijn eigen manier. Naoorlogse keramisten hebben karakteristieke beelden en koppen gemaakt. Het zijn allemaal unieke objecten, gemaakt door kunstenaars die hun eigen weg volgen. Het individualisme is sterk aanwezig in de verschillende technieken en de sterk uiteenlopende expressies van de koppen. Deze kunstwerken zijn net zo uniek als de mensen die ze hebben gemaakt. (VS)

